

Rijk aan restauratiekwaliteit

Hersteld keramiek aan de kathedraal Sint Bavo, Haarlem.

De monumenteigenaar heeft het beste voor met zijn of haar monument; hij investeert er vaak flink in en wil graag dat het goed functioneert en er gezond bij staat. De ervaring leert

echter dat eigenaren bij werkzaamheden niet automatisch de uitvoeringskwaliteit krijgen die zij verwachten of die voldoet aan de uitgangspunten van monumentenzorg. Dat ligt zowel aan de opdrachtgever als aan de opdrachtnemer.

‘Kwaliteitsnormen zijn het sleutelwoord’, stelt de Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg (MoMo). ‘Ik (lees: de minister van cultuur) wil de kwaliteit in de sector bevorderen door de restauratiebranches, via de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, te helpen normen op te stellen waar deze aan moeten voldoen’. In steeds meer branches wordt gewerkt aan het ontwikkelen van normen. ‘De bij de Stichting ERM aangesloten restauratiebranches hebben aangegeven zich te zullen houden aan hun eigen normen’. ‘Ik wil in opdrachten en subsidies van rijkswege naar deze normen verwijzen en roep de gemeenten op dat ook te doen. Op deze wijze kan de ontwikkeling van een professioneel stelsel van normen van aannemers en architecten worden gestimuleerd; certificatie wordt niet verplicht gesteld’.

Staatssecretaris Zijlstra heeft op 31 januari 2011 tijdens een debat met de vaste Kamercommissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap bevestigd dat het Rijk subsidieverstrekking wil koppelen aan kwaliteitsnormen.

Smid aan het werk.

Vergulden van een onderdeel van een fontein.

Grote foto links: Vakkundig gesmede bloem.

Veel werk aan een monument vraagt specifieke vakkennis en ambachtelijke vaardigheden; de aannemer ‘om de hoek’ heeft dat meestal niet in huis. Eigenaren weten nu vaak niet goed welke kwaliteitseisen ze aan werkzaamheden moeten stellen, wie ze voor het werk moeten vragen en wat ze van de aannemer mogen verwachten.

Toch wordt de eigenaar steeds meer zelf verantwoordelijk voor de instandhouding van zijn monument. Het Rijk heeft een beperkte rol in het persoonlijk adviseren van de eigenaar en het begeleiden van het restauratieproces. In het restauratieproces verschuiven er steeds meer verantwoordelijkheden van het Rijk richting gemeentelijke overheid en de private sector. Eigenaren, maar ook monumentenzorgers, architecten en andere professionals moeten meer handvaten krijgen voor een goede uitvoering van restauratie en onderhoud.

Het Rijk zet daarom in op de ontwikkeling en het gebruik van kwaliteitsnormen; ze sluit daarmee aan op initiatieven binnen de sector. Een goede set normen, uitvoeringsrichtlijnen en erkenningsregelingen geeft meer duidelijkheid over het product dat wordt verlangd en dat wordt geleverd.

Momo De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft op grond van het beleid ‘Modernisering Monumentenzorg’ (MoMo) een programma Restauratiekwaliteit uitgewerkt dat is gericht op:

- het opstellen van breed geaccepteerde kwaliteitsnormen in de uitvoeringsbranche;
- het stimuleren en ondersteunen van erkenning (certificering) van marktpartijen;

- het bevorderen dat opdrachten worden verleend op basis van een compleet en eenduidig plan waarin wordt verwezen naar kwaliteitsnormen;
- het voor iedereen toegankelijk maken van alle voor de uitvoering benodigde informatie.

Essentieel is dat alle belanghebbenden binnen de sector hun inbreng hebben in de opbouw van het kwaliteitssysteem en er vertrouwen in krijgen. De ERM vervult daarbij een schakelfunctie. Het ondersteunen van de opbouw van de ERM is een belangrijk onderdeel van het programma.

Binnen dit programma spreken we van ‘restauratiekwaliteit’ als een ingreep cultuurhistorische waarden behoudt of versterkt en deze ingreep technisch gezien functioneel en degelijk wordt uitgevoerd; belangrijk daarbij is een bij het monument passende balans tussen het technisch op orde brengen en het vasthouden van de monumentwaarden.

Kwaliteitsnormen voor restauratiewerk Maar niet alleen het nieuwe rijksbeleid vormt reden om binnen de monumentensector meer gebruik te maken van kwaliteitsnormen. Normering en certificering hebben binnen de bouwsector een enorme vlucht genomen; door ander gebruik van monumenten, herbesteding en duurzame monumentenzorg raakt de uitvoering van restauratiewerk weer meer vervlochten met die van nieuwbouwwerk. Het ambachtelijke restauratiewerk verschilt echter wezenlijk van eigentijds nieuwbouwwerk en daarom moeten er meer op restauratiewerk toegesneden kwaliteitsnormen komen.

Staatssecretaris
Zijlstra op de
St. Laurenstoren,
Rotterdam.

Binnen de restauratiesector bestaat nog scepsis over het gebruik van kwaliteitsnormen. Een geopperd bezwaar is dat het complexe, door maatwerk gekenmerkte restauratiewerk niet in normen is te vangen.

Daar zit een kern van waarheid in. Elk monument is immers uniek en kent zijn eigen afwijkende en daardoor juist behoudenswaardige detaillering en materiaaltoepassingen, waarbij ook het patina moet worden gekoesterd.

Dat neemt echter niet weg dat de afzonderlijke materialen, technieken en details meestal een universeel karakter hebben. Ook het proces en de kennis om een bepaalde ingreep optimaal uit te voeren, kan worden beschreven en genormeerd.

De in een richtlijn omschreven kwaliteit van materiaal, techniek, proces of kennis, kan een stevige en heldere basis vormen voor de gewenste uitvoeringskwaliteit. Uiteraard staat of valt de uiteindelijke kwaliteit bij een goede vertaalslag naar de monumentspecifieke situatie.

Het benutten van kwaliteitsnormen voorkomt dat we binnen de sector onnodig voor 'het standaard deel van de ingreep' telkens weer het wiel opnieuw uitvinden. De schaarse middelen kunnen we beter benutten om kennis uit te bouwen en de uitvoering te verfijnen om zo de uitvoeringskwaliteit naar een hoger plan te tillen

Videoboodschap staatssecretaris Zijlstra t.b.v. ERM congres, Amsterdam,

14 november 2011 (opname 8 november 2011)

Dames en heren,

De verbouwing van het Rijksmuseum heeft vandaag opnieuw een mijlpaal bereikt. Voor het eerst sinds jaren is de gerestaureerde terrazzovloer weer zichtbaar voor het publiek. Deze restauratie vereiste specialistisch vakmanschap. De kwaliteit van de vakmensen bepaalt het uiteindelijke resultaat. Je kunt van alles en nog wat regelen in een vergunning, maar pas hier, op de werkvloer, wordt het échte werk gedaan. Hier wordt het verschil gemaakt tussen middelmaat en top.

Over de uitgangspunten en kwaliteitseisen voor dat vakwerk moet je natuurlijk goede afspraken maken. Daarom heb ik de Stichting ERM gevraagd om samen met het veld kwaliteitsnormen op te stellen die aansluiten bij het ambachtelijke en kleinschalige karakter van de restauratiebranche. Het is belangrijk dat branches, opdrachtgevers én monumentenzorgers zich kunnen vinden in die normen, want zonder draagvlak werkt het niet.

Ook moet je alle normen en regelingen goed op elkaar afstemmen zodat kwaliteit in de gehele keten ontstaat. Ook daar ligt een taak voor de ERM en ik ben blij dat deze organisatie die pittige uitdaging heeft aangenomen.

Om de ambachtelijke kennis en ervaring over te dragen op de volgende generaties, zijn opleidingsplaatsen voor jonge vakmensen op de bouwplaats onderdeel van het kwaliteitssysteem.

Met de kwaliteitsnormen willen we ervoor zorgen dat monumenten vakkundig en met behoud van waarden worden hersteld, dat de vakman de ruimte krijgt om kwaliteit te leveren en dat eigenaren wáár krijgen voor hun geld.

Als extra stimulans wil ik in de toekomst de subsidieverstrekking aan deze normen gaan verbinden. En het Rijk moet natuurlijk het goede voorbeeld geven door in opdrachten te verwijzen naar de kwaliteitsnormen.

Ik wil alle betrokken professionals heel veel succes toewensen bij hun belangrijke opgave. En voor vandaag wens ik u een inspirerend congres toe!

Hersteld keramiek
aan de kathedraal
Sint Bavo, Haarlem.

